

Hallituksen esitys Eduskunnalle kielenkääntäjien koulutuksen uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Esityksessä ehdotetaan, että Kouvolan, Savonlinnan, Tampereen ja Turun kieli-instituutit siirtyvät valtion haltuun 1 päivänä elokuuta 1981, minkä jälkeen niiden toiminta jatkuu kääntäjänkoulutuslaitoksina Helsingin yliopiston, Joensuun korkeakoulun, Tampereen yliopiston ja Turun yliopiston yhteydessä.

Esitys liittyy vuoden 1981 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 1981.

YLEISPERUSTELUT.

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys.

1.1. Tavoitteet.

Kieli-instituuteissa nykyisin annettavassa kolmivuotisessa diplomikielenkääntäjien koulutuksessa on pääpaino ammatillisilla, välittömiin soveltamisvalmiuksiin tähtäävillä kääntämis- ja tulkintamistaidon opinnoilla.

Nykymuotoisen kielenkääntäjien koulutuksen huomattavin ongelma on tutkinnon epäselvä asema koulutusjärjestelmässä keski- ja korkeasteen välivaiheilla. Tutkinnon suorittaneilla on ollut vaikeuksia jatko-opintoihin hakeutumisessa. Työmarkkinoilla heillä on ollut jossakin määrin heikompi asema kuin lähinnä vastaavan korkeasteen tutkinnon suorittaneilla, varsinkin silloin, kun muodollisena pätevyysvaatimuksena on ollut korkeakoulututkinnon suorittaminen.

Työelämässä jo toimivat diplomikielenkääntäjät sekä instituuttien opiskelijat ovat esittäneet kieli-instituuttien toimintaedellytysten pa-

rantamista ja opetuksen laajentamista ja monipuolistamista.

Kieli-instituuttien valvontalautakunta selvitti koulutuksen tavoitteita, laajuutta ja tarvetta sekä esitti diplomikielenkääntäjän tutkinnon kehittämistä korkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi.

Kääntämistaidon ja tulkintataidon korkein opetus sekä kääntämisen tutkimus kuuluvat Euroopan maissa yleensä korkeakoululle.

Kieli-instituuttien lehtorikunta on kehittänyt ammattitaitoaan ja edustaa laajaa perehtyneisyyttä kääntämisen ja tulkinnan opettamisessa. Kieli-instituutit ovat soveltaneet menestyksellisesti käänösalan tutkimustuloksia käytäntöön, vaikkakaan kotimaisia tutkimustuloksia ei tällä alalla juurikaan ole. Lehtoreiden instituuteissa kehittämät opetusmuodot, ensisijaisesti runsas pienryhmäopetus, antavat instituuteille mahdollisuuden vastata tulevaisuudessakin kääntäjänkoulutuksesta.

Esityksen tarkoituksena on luoda edellytykset korkeatasoiselle kääntäjänkoulutukselle myös vastaisuudessa kehittämällä kääntäjänkoulutus nykyisissä kieli-instituuteissa olevan asian-

tuntemuksen pohjalta korkeakoulutasoiseksi tutkinnoksi.

1.2. Keinot.

Hallitus esittää Kouvolan, Savonlinnan, Tampereen ja Turun kieli-instituuttien ja kaupunkien sekä Turun kieli-instituutin tukisäätiön kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella, että kieli-instituutit otetaan valtion haltuun ja liitetään asianomaisten korkeakoulujen yhteyteen. Valtiolle siirryttyään instituutit jatkaisivat toimintaansa korkeakouluun kuuluvina laitoksina asianmukaisine hallintoelimeineen. Instituuttien tulevan aseman järjestäminen edellyttää Helsingin yliopiston osalta erityisen lain antamista. Lisäksi jouduttaneen Tampereen ja Turun yliopistoa sekä Joensuun korkeakoulua koskevia asetuksia tarkistamaan eräin osin. Koska koulutus sijoittuu humanistiselle koulutuslalle, joudutaan tarkistamaan myöskin humanistisista tutkinnoista ja humanistisen perustutkinnon järjestämisestä annettuja asetuksia. Instituutit jatkavat toimintaansa nykyisillä sijaintipaikkakunnillaan.

Hallitus pitää kääntäjänkoulutuslaitosten toiminnan turvaamiseksi tärkeänä, että kaikki yksityisten kieli-instituuttien palveluksessa olevat henkilöt siirtyvät vastaaviin tehtäviin valtion korkeakoulussa säilyttäen samalla nykyiset oikeutensa. Hallituksen tarkoituksena on, että siirtymävaiheessa yksityisten kieli-instituuttien palveluksessa olevat henkilöt oman suostumuksensa perusteella sijoitetaan heidän nykyistä tehtävänsä vastaavaan virkaan, peruspalkkaiseen tai ylimääräiseen toimeen taikka työsopimussuhteeseen valtion korkeakoulussa. Hallituksen tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1981 sisällytetään tarpeelliset määrärahat virkojen ja toimien perustamiseksi sekä tilapäisten toimihenkilöiden ja työsopimussuhteeseen otettavan henkilökunnan palkkaamiseksi samoin kuin kääntäjänkoulutuslaitosten muiden toimintaedellytysten turvaamiseksi korkeakoulujen yhteydessä.

Niistä taloudellisista järjestelyistä, jotka liittyvät Kouvolan, Savonlinnan, Tampereen ja Turun kieli-instituuttien siirtämiseen valtiolle, on valtion sekä kieli-instituutteja ylläpitävien yhteisöjen kesken 10 päivänä lokakuuta 1980 tehty esisopimukset.

2. Nykyinen tilanne ja asiain valmistelu.

2.1. Nykyinen tilanne.

2.1.1. Kieli-instituutteja koskeva lainsäädäntö.

Kielenkääntäjä- ja tulkikoulutuksen järjestäminen tuli esille syksyllä 1962 Turun yliopistossa, jossa tutkittiin mahdollisuuksia kielenkääntäjän tutkinnon järjestämiseksi tähän yliopistoon. Samoihin aikoihin selvitti silloinen Yhteiskunnallinen Korkeakoulu mahdollisuuksia käytännön kielenopetuksen järjestämiseen sanotun korkeakoulun yhteydessä.

Opetusministeriö asetti 8 päivänä lokakuuta 1963 kielikoulutustoimikunnan, joka totesi opetusministeriölle jättämässään mietinnössä (komiteamietintö 1964: A 12), että teollisuuden, kaupan, tieteen, hallinnon ja matkailun piirissä oli jo pitemmän aikaa ollut havaittavissa yhä lisääntyvää puutetta pätevistä kielenkääntäjistä ja tulkeista ja katsoi, että kielenkääntäjien ja tulkkien ammattikoulutus olisi maassamme kiireellisesti järjestettävä.

Kielikoulutustoimikunnan mietintö sisälsi yksityiskohtaiset ehdotukset erityisten tulkkeja ja kielenkääntäjiä kouluttavien oppilaitosten — kieli-instituuttien — perustamiseksi ja näiden antaman koulutuksen organisaatioksi sekä ehdotukset annettavaksi laiksi ja asetukseksi.

Kielikoulutustoimikunnan ehdotuksen pohjalta annettiin 30 päivänä joulukuuta 1965 laki kieli-instituuttien valtionavustuksesta (756/65). Asetus kieli-instituuttien valtionavustuksesta (307/66) annettiin 20 päivänä toukokuuta 1966. Näiden säädösten mukaan kieli-instituutit ovat luonteeltaan yksityisiä oppilaitoksia, jotka saavat valtionavustusta 75 prosenttia todellisista ja hyväksyttävistä menoistaan. Lupa kieli-instituutin perustamiseen voidaan antaa rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle, kunnalle, kuntainliitolle tai itsenäisen oikeushenkilönä toimivalle yksityiselle yliopistolle taikka korkeakoululle.

2.1.2. Käytäntö.

Kieli-instituutin perustamislupaa anoivat alkukesästä 1966 Kouvolan kaupunginhallitus, Porvoon kaupunginvaltuusto, Tampereen kaupunginhallitus, Turun kaupunginhallitus ja Vaasan kaupparkeakoulun säätiö. Valtioneuvosto myönsi 7 päivänä heinäkuuta 1966 luvan kie-

li-instituutin perustamiseen Tampereen ja Turun kaupunkeihin. Molemmat instituutit aloittivat opetuksen syyslukukauden 1966 alussa. Kesäkuun 29 päivänä 1967 valtioneuvosto myönsi luvan kieli-instituutin perustamiseen Savonlinnan kaupunkiin siten, että instituutti sai aloittaa toimintansa syyslukukauden 1968 alusta. Toukokuun 14 päivänä 1969 valtioneuvosto myönsi Kouvolan kaupungille luvan kieli-instituutin perustamiseen siten, että instituutti sai aloittaa toimintansa 1 päivänä syyskuuta 1971. Turun kieli-instituutin omistaa Turun kieli-instituutin Tukisäätiö; Tampereen, Savonlinnan ja Kouvolan instituutin kyseiset kaupungit.

Koulutusaika on vuodesta 1970 alkaen ollut kolme vuotta, minkä ajan opiskelijan tulee saada opetusta kahdessa opetusohjelman mukaisessa vieraassa kielessä, joista toinen on pääkieli ja toinen sivukieli. Opiskelijan tulee

saavuttaa pääkielessä hyvä kielenkääntäjän ja tulkin ammattitaito sekä perehtyneisyys tämän kielen käyttöön jollakin erikoisalalla sekä sivukielen hyvä yleiskielen taito. Kieli-instituutin päästötodistuksen saaneella on oikeus käyttää diplomikielenkääntäjän ammattinimitystä.

Opetettavina pääkielinä ovat Tampereen ja Savonlinnan kieli-instituutissa englanti, saksa ja venäjä sekä Turun kieli-instituutissa englanti, saksa ja ranska. Kouvolan kieli-instituutin opetusohjelmaan kuuluvat englanti, venäjä ja suomenkielisille ruotsi.

Erikoisalot, joiden kielenkäytössä kieli-instituuteissa voidaan saada opetusta, ovat nykyään seuraavat: 1) tekniikka ja teollisuus, 2) kauppa ja liikenne, 3) laki ja hallinto sekä 4) lääketiede ja biologia. Näistä erikoisalot 1, 2 ja 3 kuuluvat kaikkien neljän kieli-instituutin opetusohjelmaan. Erikoisala 4 on vain Turun kieli-instituutissa.

Kieli-instituuttien kieliohjelmat lukuvuonna 1979—1980.

pk = pääkieli sk = sivukieli	englanti		saksa		ruotsi ^{r)}		venäjä		ranska ^{s)}	
	pk	sk	pk	sk	pk	sk	pk	sk	pk	sk
Kouvola	x	x	—	x	x	x	x ^{e)}	x	—	—
Savonlinna	x	x	x	x	—	x	x ^{e)}	x	—	—
Tampere	x	x	x ^{e)}	x	—	x	x ^{e)}	x	—	—
Turku	x	x	x	x	—	—	—	—	x ^{e)}	x

e) Esivalmennuskurssit.

Saksan, venäjän tai ranskan opinnot voi aloittaa myös esivalmennuskurssilla, jolloin opiskelu-aika pitenee vuodella

r) Vapaaehtoinen ruotsi

Opiskelijat, joilla ei ole ruotsia pää- tai sivukielenään, voivat kaikissa instituuteissa ylläpitää ruotsin kielen taitoaan vapaaehtoisesti (opetusta 2 tuntia viikossa).

s) Ranskan kielen opetus alkaa esivalmennuskurssilla joka neljäs vuosi.

Valtion tulo- ja menoarvion rajoissa voidaan instituutille myöntää valtionavustusta täydennys- ja kesäkurssieja varten. Kielissä, joissa oppilailla ei ole arvosanaa oppikoulun päästötodistuksessa tai jossa riittävän suuren opetusryhmän muodostaminen muuten ei ole mahdollista, voidaan instituutissa opetusministeriön luvalla järjestää enintään kaksi lukukautta kestäviä esivalmennuskursseja.

Opettajien pätevyysvaatimukset ja opetusvelvollisuudet on määritelty kieli-instituuttien valtionavustuksesta annetussa asetuksessa, jota

tältä osin on muutettu vuonna 1971 (632/1971). Instituutissa on opetusministeriön hyväksymä määrä opetettavan kielen lehtoreita. Lisäksi instituutissa voi olla äidinkielen lehtoreita.

Opetettavan kielen lehtorin tulee:

1) pystyä käyttämään opetettavaa kieltä syn-typeräisen tavoin ja hänellä tulee olla korkeakoulussa suoritettu loppututkinto (niin sanotut syn-typeräiset lehtorit); tai

2) olla äidinkieleltään suomen- tai ruotsin-

kielinen instituutin opetuskielen mukaan ja hänellä tulee olla suomalaisessa korkeakoulussa suoritettu filosofian kandidaatin tutkinto ja arvosana laudatur opetettavassa kielessä. Lisäksi hänen tulee olla hyvin perehtynyt opetettavan kielen käyttöön eri elämänaloilla (niin sanotut kotimaiset lehtorit).

Äidinkielen lehtorin tulee olla äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielinen instituutin opetuskielen mukaan ja hänellä tulee olla suomalaisessa korkeakoulussa suoritettu filosofian kandidaatin tutkinto ja instituutin opetuskielen mukaan arvosana laudatur suomen kielessä tai ruotsin kielessä tahi pohjoismaisessa filologisassa. Lisäksi hänen tulee olla perehtynyt puhetautoon ja -tekniikkaan.

Lehtorin opetusvelvollisuus on 448 luokkatuntia lukuvuodessa. Lukuvuoden opetusaika on 32 viikkoa. Lehtorilla voi säädetyn opetusvelvollisuuden lisäksi olla ylitunteja. Ylituntien lukumäärä ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin puolet opetusvelvollisuuden määrästä.

Lehtorin toimiessa instituutin johtajana vähennetään hänen opetusvelvollisuuttaan 192 tunnilla lukuvuodessa. Lehtorin toimiessa osastonjohtajana vähennetään hänen opetusvelvollisuuttaan 64 tunnilla lukuvuodessa. Milloin johtajan tai osastonjohtajan tehtävä ei kestä koko lukuvuotta, vähennetään opetusvelvollisuudesta tehtävän kestoaikaa vastaava määrä. Lehtorin toimiessa instituutin varajohtajana voi opetusministeriö erityisestä syystä myöntää hänelle vähennystä opetusvelvollisuudesta.

Kun opetusvelvollisuutta koskevat säännökset 1971 uudistettiin, järjestettiin silloin virassa olleiden asema voimaantulosäännöksellä, jonka mukaan opetusministeriö voi vahvistaessaan kieli-instituuttien valtionavustuksesta annetun asetuksen 12 §:ssä tarkoitetut yleiset perusteet, joiden mukaan opettajien palkkausmenot voidaan hyväksyä valtionapuun oikeuttaviksi, määrätä, että toimeensa ennen 1 päivää toukokuuta 1971 otettujen lehtorien opetusvelvollisuus on 512 tuntia lukuvuodessa. Tällaiselle lehtorille maksetaan 1971 poistettujen kotityökorvausten sijasta henkilökohtaista palkanlisää.

Instituutin hallintoa varten tulee ylläpitäjän asettaa viisijäseninen johtokunta. Johtokunta määrää yhden instituutin kotimaisista lehtoreista instituutin johtajaksi ja yhden varajohtajaksi sekä yhden kunkin osaston lehtoreista osastonjohtajaksi.

Kieli-instituuttien tehtävänä on kouluttaa kielenkääntäjiä ja tulkkeja. Kieli-instituutit ovat

ylioppilaspohjaisia. Instituuteissa annettiin koulutusta aluksi vain yhdessä kielessä ja koulutuksen kesto oli kaksi vuotta. Koska valmistuneiden sijoittuminen ei kuitenkaan vastannut odotuksia, lisättiin vuoden 1970 syksystä opetusohjelmaan toinen vieras kieli, niin sanottu sivukieli, ja koulutusaikaa pidennettiin vuodella. Samalla lisättiin äidinkielen ja tukiaineiden osuutta.

Kieli-instituutteja valvoo opetusministeriö, jonka apuna valvontatehtävissä on kieli-instituuttien valvontalautakunta. Valvontalautakunnan tehtävänä on antaa opetusministeriölle kieli-instituutteja koskevia lausuntoja, valvoa instituuteissa annettavaa opetusta, laatia instituuttien valinta- ja loppukokeiden tehtävät sekä antaa ohjeet näissä kokeissa noudatettavista arvosteluperusteista sekä tehdä opetusministeriölle ja instituuteille instituuttien kehittämistä koskevia esityksiä.

Kieli-instituuteissa on tällä hetkellä henkilökuntaa seuraavasti: Kouvolassa 17 lehtoria ja 4 vierailevaa neuvostoliittolaista opettajaa sekä muuta henkilökuntaa 7, Savonlinnassa 18 lehtoria ja 3 vierailevaa neuvostoliittolaista opettajaa sekä muuta henkilökuntaa 6,5, Tampereella 22 lehtoria ja 3 neuvostoliittolaista vierailevaa opettajaa sekä muuta henkilökuntaa 4 sekä Turussa 15 lehtoria ja muuta henkilökuntaa 5.

Kieli-instituuteissa on tällä hetkellä opiskelijoita seuraavasti: Kouvolassa 176, Savonlinnassa 161, Tampereella 171 ja Turussa 135 eli yhteensä 643.

Kaksivuotisen koulutuksen läpikäyneitä diplomikielenkääntäjiä valmistui 652, joista 306 oli opiskellut englantia, 308 saksaa ja 38 venäjää. Kolmivuotisen koulutuksen saaneita diplomikielenkääntäjiä on vuoden 1979 kevääseen mennessä valmistunut hieman yli 1000, joista noin 410 on pääkielenään opiskellut englantia, noin 315 saksaa, noin 200 venäjää, 70 ruotsia ja 13 ranskaa.

Kieli-instituuteista valmistuu nykyisellään vuosittain noin 170 diplomikielenkääntäjää. Vuonna 1975 tehdyssä ensimmäisissä kolmivuotisen tutkinnon suorittaneita koskeneessa selvityksessä, kävi ilmi, että 79 % valmistuneista oli sijoittunut työhön vuoden kuluessa. Suurin osa (56 %) oli sijoittunut erilaisiin sihteerin, myyntisihteerin ja vientisihteerin nimikkeillä oleviin toimiin. Suhteellisen pieni osa (20 %) oli sijoittunut tehtäviin, joiden pääasiallisen sisällön muodostavat varsinaiset kääntäjän ja tul-

kin tehtävät. Työtehtävien tarkempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, että kielitaitoa vaativien tehtävien osuus oli huomattava. Tämän jälkeen ei valtakunnallisia sijoittumisselvityksiä ole tehty.

Diplomikielenkääntäjien työhönsijoittumisselvityksestä kävi ilmi, että valtaosa tutkinnon suorittaneista oli sijoittunut Helsingin seudun, Turun, Tampereen ja Itä-Suomen korkeakoulutusalueille, joille sijoittui noin 80 % valmistuneista. Keski-Suomen koulutusalueelle sijoittui vain vajaa 4 % ja Pohjois-Suomen koulutusalueelle sijoittui ainoastaan 2 % diplomikielenkääntäjistä. Ulkomaille oli hakeutunut jatko-opintoihin tai työhön noin 17 % valmistuneista.

2.2. Valmisteluvaiheet ja -aineisto.

Opetusministeriö antoi kieli-instituuttien valvontalautakunnalle 1976 tehtäväksi selvittää kieli-instituuttien asemaa ja käytännöllistavoitteen kielikoulutuksen laadullista ja määrällistä kehittämistä. Lautakunta luovutti mietintönsä (komiteamietintö 1977: 34) ministeriölle 24 päivänä huhtikuuta 1977. Mietinnössään lautakunta esitti diplomikielenkääntäjän tutkinnon kehittämistä humanistisen alan perustutkinnoksi. Tällöin voitaisiin nykyistä paremmin turvata valmistuneiden opiskelijoiden työnsaantimahdollisuudet ja mahdollisuus jatko-opintojen harjoittamiseen. Tutkinnon tason nostaminen korkeakoulututkinnoksi edellyttää myös muutoksia koulutusta antavassa yksikössä. Korkeakoulututkintoja voivat antaa vain korkeakoulut. Suppea-alaisten pienoiskorkeakoulujen muodostamista ei lautakunta pitänyt mielekkäänä. Niinpä se esitti instituuttien liittämistä alueellisesti lähimpänä sijaitsevaan humanistisen alan korkeakoulutusta antavaan yksikköön, eli Turun kieli-instituutin liittämistä Turun yliopiston humanistiseen tiedekuntaan, Tampereen kieli-instituutin liittämistä Tampereen yliopiston humanistiseen tiedekuntaan, Savonlinnan kieli-instituutin liittämistä Joensuun korkeakoulun kielten osastoon sekä Kouvolan kieli-instituutin liittämistä Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteelliseen osastoon. Kieli-instituutit tulisivat toimimaan tiedekunnan tai osaston alaisina laitoksina, joilla on oma laitosneuvosto. Tällä menettelyllä voidaan turvata opetuksen taso ja laajentaa kielenkääntäjien koulutuksen opetussisältöä sekä antaa instituut-

teille korkeakoulujen laitoksina mahdollisuus osallistua korkeakoulujen toimintaan.

Valvontalautakunnan mietinnöstä pyydettiin lausunnot eri osapuolilta, ja annetuissa lausunnoissa kannatettiin lautakunnan esitystä. Kesällä 1978 opetusministeriö pyysi kieli-instituutteja yhdessä ylläpitäjäyhteisöjensä ja asianomaisten korkeakoulujen kanssa valmistelemaan esisopimusluonnokset liitteineen sekä kieli-instituuttien asemaa korkeakoulussa koskevat säädösesitykset. Kieli-instituutit tekivät ehdotuksensa esisopimuksiksi keväällä ja syksyllä 1979. Niiden pohjalta on käyty neuvotteluja, joihin tämä hallituksen esitys perustuu. Kieli-instituuttien aseman järjestäminen edellä esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti on sisällytetty opetusministeriön keskipitkän aikavälin suunnitelmiin.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset.

3.1. Organisatoriset muutokset.

Esitys merkitsee yksityisten valtionapua saavien kieli-instituuttien toiminnan lakkaamista. Vastaavasti kielenkääntäjien koulutuksen siirtäminen korkeakoulujen yhteyteen merkitsee uusien kääntäjänkoulutuslaitosten perustamista vastaanottavien korkeakoulujen yhteyteen niiden tiedekuntiin tai vastaaviin kielenopetuksesta huolehtiviin yksikköihin. Kieli-instituuttien virkoja ja toimia vastaavat virat ja toimet perustetaan vastaanottaviin korkeakouluihin valtion virkoina ja toimina.

Kielenkääntäjän tutkinnon kehittäminen korkeakoulun perustutkinnoksi asettaa uusia vaatimuksia virkarakenteelle, koska tutkinnon tason nostaminen korkea-asteen perustutkinnoksi edellyttää muutoksia annettavassa opetuksessa.

Kielenkääntäjän koulutusohjelman luominen humanistisista tutkinnoista annetun asetuksen (1080/78) mukaisesti vaatii nykyisen opetuksen sisällön tieteellistämistä ja laajentamista. Huomattava osa opetuksesta olisi edelleenkin pienryhmissä annettavaa opetusta, mutta tutkinnon tason kohottaminen lisäisi luentojen määrää. Erityisesti opintojen loppuvaiheessa tarvitaan ainakin pääkielissä professori- tai apulaisprofessoritasaista opetusta. Tarkoituksena on kehittää laitoksien virkarakennetta siten, että se tulee vastaavanlaiseksi kuin asianomaisen

korkeakoulun muiden laitosten virkarakenne. Lehtorikunnan osalta tämä tavoite toteutetaan pääosin jo siirtymävaiheessa.

Kieli-instituuttien ylläpitäjinä toimivat kaupungit ovat kukin sitoutuneet vastaamaan paikkakuntansa kääntäjänkoululaitokseen perustettavan yhden apulaisprofessorin viran palkkausmenoista viiden vuoden ajan laitoksen luovuttamispäivästä lukien. Laitosten liittäminen korkeakoulujen yhteyteen tarjoaa myös yhteistyömahdollisuuksia muiden laitosten kanssa.

Uudessakin koulutuksessa toiminta perustuu pitkälti kieli- ja kielikohtaisuuteen. Tämä edellyttäne kieli-instituuttien osastojaon säilyttämistä soveltuvien osin myös uudessa järjestelmässä.

3.2. Tulevat opiskelijamäärät.

Tulevien kääntäjänkoulutuslaitosten sisäännotot on tarkoitus pitää samansuuruisina kuin nykyisten kieli-instituuttien eli noin 15 opiskelijana pääaineena opiskeltavaa kieltä kohden, mikä merkitsee 45 opiskelijan sisäänottoa laitosta kohden. Koulutuksen kestoajan pidentymisestä huolimatta opetus voidaan hoitaa pääosin nykyisillä resursseilla. Kääntäjänkoulutuslaitosten sisäännotot sisältyisivät asianomaisen korkeakoulun kokonaisuusäänottolukuihin, näitä kuitenkin olennaisesti muuttamatta. Vuonna 1980 Vaasan korkeakoulussa aloitettava kielenkääntäjien koulutus noin 40 opiskelijan sisäänotolla nostaa

kääntäjänkoulutusta saavien opiskelijoiden määrää 20 %:lla. Vaasassa annettava koulutus pyrkii ensisijaisesti poistamaan kotimaisten kielten kääntäjien koulutuksessa jo pitkään vallinneen puutteen.

Arvioidessaan kielenkääntäjien määrällisen tarpeen kehittymistä kieli-instituuttien valvontalautakunta totesi, ettei sisäänottoja ole syytä merkittävästi kasvattaa. Kieliohjelmakomitea on puolestaan todennut mietinnössään (komiteamietintö 1978: 60) vuonna 1978, että kielenkääntäjien tarve tulee joissain määrin kasvamaan. Näiden tietojen valossa sisäänottojen pitäminen ennallaan vastannee kielenkääntäjien tulevaa kysyntää.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Kieli-instituutit saavat valtionapua 75 % hyväksyttävistä menoistaan sekä ylimääräistä harkinnanvaraista valtionapua opiskelijoilta perittävän lukukausimaksun poistamisesta aiheutuviin korvauksiin, täydennyskoulutuksen järjestämiseen, opiskelijoiden ja opettajien matkapurahoihin sekä ulkomaalaisten vierailijoiden matka- ja päivärahoihin.

Kieli-instituuttien valtionavun määrä vuonna 1980 on 7 899 400 markkaa, mikä jakautuu eri instituuttien ja menolajien osalle seuraavasti:

	Palkkamenot	Muut menot	Yhteensä
Kouvolan kieli-instituutti	1 641 094	370 000	2 011 094
Savonlinnan kieli-instituutti	1 577 975	401 000	1 978 975
Tampereen kieli-instituutti	1 704 213	298 000	2 002 213
Turun kieli-instituutti	1 388 618	266 000	1 654 618
varaus	252 500		
Yhteensä	6 564 400	1 335 000	7 899 400

Sataprosenttiseksi valtionavuksi muutettuna tämä merkitsee 10 195 100 markkaa, josta Kouvolan kieli-instituutin osuus on 2 681 459 markkaa, Savonlinnan kieli-instituutin osuus 2 638 633 markkaa, Tampereen kieli-instituutin osuus 2 669 617 markkaa ja Turun kieli-instituutin osuus 2 206 157 markkaa (ilman varusta).

Harkinnanvaraisen valtionavun määrä on vuonna 1980 374 000 markkaa, josta lukukausimaksujen osuus on 280 000 markkaa. Opis-

kelijoiden lukukausimaksut on suoritettu valtion varoista vuodesta 1975 lähtien.

Kieli-instituuttien siirtämisestä valtion haltuun aiheutuisi vuoden 1980 kustannustason mukaan vuosittain lisäkustannuksia noin 2 260 000 markkaa.

Nykymuotoisen koulutuksen asteittain päätyttyä toimintansa lopettavan kieli-instituuttien valvontalautakunnan menot ovat vuosittain olleet 40 000 markkaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Lakiehdotukset.

1.1. Laki kieli-instituuttien ottamisesta valtion haltuun.

1 §. Säännöksen nojalla valtio ottaa tehtäväkseen huolehtia kieli-instituuteissa annettavasta opetuksesta. Lisäksi hallitus on katsonut tarpeelliseksi laissa todeta, minkä korkeakoulun yhteydessä kunkin kieli-instituutin toiminta hallinnollisesti jatkuu.

Turun yliopiston, Tampereen yliopiston ja Joensuun korkeakoulun osalta jouduttaneen lisäksi eräin osin tarkistamaan asianomaisista korkeakouluista annettuja asetuksia. Kouvolan kieli-instituutin liittäminen Helsingin yliopistoon edellyttää erillistä lainsäädäntöä, koska vastaavien laitosten hallinnosta ei ennestään ole riittäviä säännöksiä Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista annetussa laissa (191/23).

2 §. Kieli-instituuttien henkilökuntaan kuuluvien oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että heille annetaan sen jälkeen kun instituutit ovat siirtyneet valtion omistukseen mahdollisuus jatkaa työtään valtion virkamiehinä. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että perustettavia virkoja ja toimia ensi kerran täytettävässä instituutin palveluksessa olevat henkilöt voidaan nimittää tai määrätä, jos he siihen suostuvat, vastaaviin valtion virkoihin ja toimiin niitä haettavaksi julistamatta.

3 ja 4 §. Kieli-instituuttien palveluksesta välittömästi valtion korkeakoulun palvelukseen siirtyvälle henkilölle on myönnettävä oikeus lukea hyväkseen eläkettä, ikälisää, määrävuosikoroista ja vuosilomaa varten se palvelus, joka hänelle on luettu hyväksi kieli-instituutin palveluksessa, jotta kieli-instituutin siirtymisestä valtion omistukseen ei aiheutuisi näille henkilöille etujen vähenemistä. Kaksinkertaisen eläkkeen estämiseksi on kuitenkin tarpeen erityinen säännös.

6 ja 7 §. Tarkoituksena on, että kieli-instituuttien toiminta valtionapulaitoksina lakkaa ja niiden toiminta alkaa valtion korkeakoulujen yhteydessä 1 päivästä elokuuta 1981 lukien. Samasta ajankohdasta lukien kumottaisiin laki kieli-instituuttien valtionavustuksesta siihen tehdyne muutoksineen ja lain nojalla annettu ase-

tus. Valtionapusäännöksiä tulisi voida soveltaa vielä ennen niiden kumoamista myönnettyjen valtionavustusten osalta, koska valtion haltuun ottamisajankohtaan mennessä ei ole mahdollista tehdä kaikkia jo myönnettyjen valtionapuennakkojen edellyttämiä tilityspäätöksiä. Koska kieli-instituuttien valtionavustuksesta annetussa asetuksessa on myös diplomikielenkääntäjän tutkinnon suorittamista koskevia säännöksiä, on asetusta voitava soveltaa niin kauan, että tätä tutkintoa suorittavien opiskelijoiden opinnot on mahdollista saattaa päätökseen. Siitä, miten kauan nykyisiä tutkintoja vielä voidaan suorittaa instituuteissa, säädettäisiin asetuksella.

1.2. Laki Helsingin yliopiston Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksesta.

1 §. Kouvolan kieli-instituutin toimintaa on tarkoitus jatkaa Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksen nimellä siten, että se hallinnollisesti kuuluu Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan historiallis-kielitieteelliseen osastoon, jossa annetaan muukin yliopiston tutkintoon johtava kielikoulutus. Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos toimisi kuitenkin Kouvolan kaupungissa.

2 ja 3 §. Helsingin yliopiston laitoshallinnosta ei ole annettu tarkempia säännöksiä. Tämän vuoksi hallitus ehdottaa, että Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksen hallinnosta annettaisiin tarvittavat säännökset, joilla turvataan toisella paikkakunnalla sijaitsevan laitoksen hallinnollinen asema ja laitoksessa työskentelevien osallistuminen hallintoon.

2. Voimaantulo.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 1981, jona päivänä kieli-instituutit siirtyvät valtion haltuun.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kieli-instituuttien ottamisesta valtion haltuun.

Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään:

1 §.

Kouvolan kieli-instituutti otetaan valtion haltuun sen mukaisesti kuin Suomen valtion ja Kouvolan kaupungin kesken 10 päivänä lokakuuta 1980 tehdyssä esisopimuksessa on sovittu, ja laitoksen toiminta jatkuu Helsingin yliopiston yhteydessä Kouvolan kaupungissa siten kuin siitä erikseen säädetään.

Savonlinnan kieli-instituutti otetaan valtion haltuun sen mukaisesti kuin Suomen valtion ja Savonlinnan kaupungin kesken 10 päivänä lokakuuta 1980 tehdyssä esisopimuksessa on sovittu, ja laitoksen toiminta jatkuu Joensuun korkeakoulun yhteydessä Savonlinnan kaupungissa.

Tampereen kieli-instituutti otetaan valtion haltuun sen mukaisesti kuin Suomen valtion ja Tampereen kaupungin kesken 10 päivänä lokakuuta 1980 tehdyssä esisopimuksessa on sovittu, ja laitoksen toiminta jatkuu Tampereen yliopiston yhteydessä Tampereen kaupungissa.

Turun kieli-instituutti otetaan valtion haltuun sen mukaisesti kuin toisaalta Suomen valtion ja toisaalta Turun kaupungin sekä Turun kieli-instituutin Tukisäätiön kesken 10 päivänä lokakuuta 1980 tehdyssä esisopimuksessa on sovittu, ja laitoksen toiminta jatkuu Turun yliopiston yhteydessä Turun kaupungissa.

2 §.

Kieli-instituuttien valtion haltuun ottamisen vuoksi perustettuja virkoja ja toimia ensi kerran täytettäessä kieli-instituutin palveluksessa siirtymähetkellä oleva henkilö voidaan nimittää tai määrätä, jos hän siihen kirjallisesti suostuu, sen estämättä, mitä kelpoisuusehdoista on säädetty tai määrätty, hänen palvelustaan kieli-instituutissa vastaavaan valtion virkaan tai ylimääräiseen toimeen virkaa tai tointa haettavaksi julistamatta.

3 §.

Henkilö, joka on kieli-instituutin palveluksessa ja joka 2 §:n mukaisesti nimitetään tai määrätään valtion virkaan tai ylimääräiseen toi-

meen, saa eläkettä, ikälisää, määrävuosikorotusta ja vuosilomaa varten lukea hyväkseen sen palveluksen, joka hänelle on vastaavia etuja varten luettu hyväksi kieli-instituutin palveluksessa.

4 §.

Henkilölle, joka saa kieli-instituutissa palvelun ajan perusteella muuta kuin valtion eläkelain (280/66) mukaista eläkettä tai muuta kuin valtion perhe-eläkelain (774/68) mukaista perhe-eläkettä, suoritetaan valtion eläkelain mukainen eläke muulla eläkkeellä ja valtion perhe-eläkelain mukainen perhe-eläke muulla perhe-eläkkeellä vähennettynä siltä osin kuin ne perustuvat samaan palvelusaikaan.

5 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1981.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin.

7 §.

Tällä lailla kumotaan kieli-instituuttien valtionavustuksesta 30 päivänä joulukuuta 1965 annettu laki (765/65) siihen myöhemmin tehtyne muutoksineen.

Edellä 1 momentissa mainittua lakia sekä sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä sovelletaan kuitenkin edelleen lain voimassa ollessa myönnettujen valtionavustusten osalta.

Kieli-instituutissa ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneet saavat asetuksella tarkemmin säädettyään ajankohtaan asti edelleen opiskella siinä järjestyksessä kuin kieli-instituuttien valtionavustuksesta 20 päivänä toukokuuta 1966 annetussa asetuksessa (307/66) on säädetty. Opetuksen, opiskelun ja tutkintojen osalta noudatetaan tällöin soveltuvin osin mainittua asetusta sekä muita tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä.

2.

Laki**Helsingin yliopiston Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitoksesta.**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos kuuluu laitoksena Helsingin yliopiston filosofisen tiedekunnan historiallis-kielitieteelliseen osastoon.

2 §.

Laitoksen hallintoa hoitavat laitosneuvosto ja laitoksen johtaja.

Laitosneuvoston puheenjohtajana on laitoksen johtaja. Laitosneuvoston muista jäsenistä puolet valitsevat laitoksen opettajat ja muu henkilökunta keskuudestaan ja puolet opiskelijat keskuudestaan.

3 §.

Laitoksen johtajan määrää Helsingin yliopiston konsistori kolmeksi vuodeksi kerrallaan laitosneuvoston esityksestä.

Laitoksen johtaja on Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston jäsen siten

kuin Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista annetun lain (191/23) 13 §:ssä on säädetty professorin virkaa hoitamaan määrätystä henkilöstä.

4 §.

Laitosneuvoston tehtävistä ja sen valitsemisessa noudatettavasta menettelystä, laitoksen johtajasta ja hänen tehtävistään sekä neuvotelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä määrätään Helsingin yliopiston kanslerin antamassa johtosäännössä.

5 §.

Muutoin noudatetaan laitoksen osalta Helsingin yliopistoa koskevia säännöksiä.

6 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1981.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1980.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Opetusministeri *Pär Stenbäck*

